

Pázmány Péter

(1570-1637)

1570. október 4-én született Nagyváradon. Atyja, Miklós, bihari alispán, anyja Massai Margit, olasz származású, de magyar birtokos család leánya volt, mindketten kálvinisták. Anyja korai halála után az apja 1582-ben újranősült. Az új feleség, Toldy Borbála, ismertette meg a kamaszodó Péterrel a katolikus tanokat. 1580-ban Váradon tanult, majd a jezsuiták által létrehozott kolozsvári gimnázium diákja volt 1583 és 1587 között. 1588-ban a krakkói jezsuita kollégium novíciusa lett. A bölcseletet Bécsben tanulta, teológiát pedig Rómában.

1596. április 13-án szentelték pappá a lateráni bazilikában. Még ez évben megvédte doktori disszertációját, a teológia doktora címet azonban a jezsuita szerzetesrend szokása szerint csak többéves pedagógiai gyakorlat után kapta meg 1606-ban. 1597-ben filozófiai professzornak nevezték ki. 1579 és 1600 között Grazban filozófiát tanított.

1600. október 15-én Vágsellyére érkezett. Ekkor ismerkedett meg a magyar katolicizmus egyik nagy alakjával, Forgách Ferencsel, az akkori nyitrai püspökkel. Dobokay Sándor, a vágsellyei jezsuita kollégium rektora, 1601 februárjában Claudius Acquaviva rendfőnökhöz fordult, hogy Pázmányt helyezze Vágsellyére. A kérvényt végül nem teljesítették, s Pázmányt Kassára helyezték Ferrante Gonzaga főkapitány gyóntatójának és a magyarok lelkeszének. Pázmány 1601 decemberében járt Vágsellyén, s a kollégium állományában mint papi tisztséget betöltő személyt jegyezték.

1602 nyarán Magyar Istvánnak **Az országokban való sok romlásoknak okairól** című könyvére írt **Feleletével** (Nagyszombat, 1603) megnyitotta hitvitáinak sorát. Bírálja benne Magyarit vallási és politikai szempontból. Támadóan lépett fel

a protestantizmussal szemben. Pázmány szerint az ország romlásának oka az, hogy elszakadt a katolikus egyház tanaitól. Könyve általános figyelmet keltett.

1603 és 1607 között újra Grazban tanított teológiát. Ekkor írta **Imádságos könyvét** (Graz, 1606), amelyet még a XX. században is használtak. 1607 novemberében végleg visszatért Magyarországra. 1608-ban a pozsonyi országgyűlésen tiltakozott a jezsuiták száműzését kimondó határozat ellen. Számos nemesi családot térített vissza a katolicizmushoz.

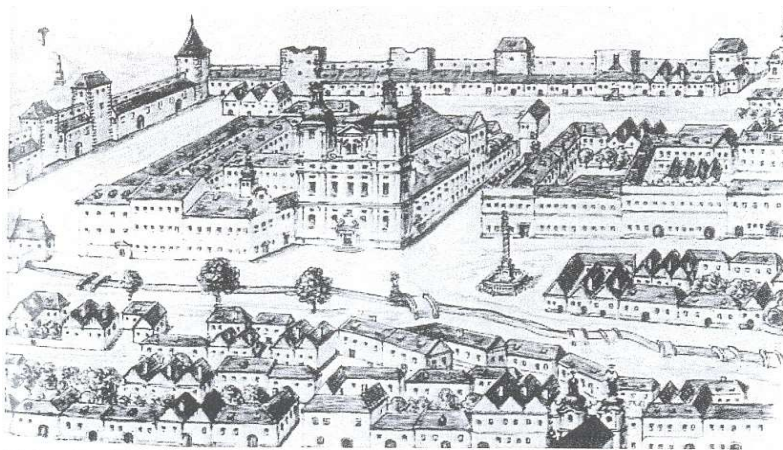
Érdekesség: Munkálkodása révén 30 előkelő család tért vissza, illetve választotta a katolikus vallást. Köztük Forgách Zsigmond, a későbbi nádor is, akit a saját testvére, Forgách Ferenc, akkori nyitrai püspök, hiába térített. Ezzel Pázmány kivívta püspöke tiszteletét, mely alapja lett egy hosszú barátságának.

Pázmány hatására az érsek felhagyott a fegyverre támaszkodó rekatolizálás módszerével. Együtt tehát az ellenreformáció irányítói lettek.

Nagyszombatban 1611-ben a papság erkölcsi és szellemi újjáteremtése céljából zsinatot tartott. 1616. szeptember 28-án esztergomi érsekké nevezték ki. Ezzel az ország főkancellárjává is vált. 1623-ban Bécsben magyar papnevelő szemináriumot alapított, a **Pázmáneumot**, a magyar kultúra bécsi központját. 1629-ben VIII. Orbán pápa bíborossá nevezte ki. 1635-ben Nagyszombatban egyetemet alapított teológiai és bölcsészeti karral. Ez volt az első jelentős magyar egyetem. Mária Terézia uralkodása idején 1777-ben az egyetemet Budára, majd II. József 1784-ben Pestre helyezte át. Ma az Eötvös Loránd Tudományegyetem nevet viseli, és Magyarország legnevesebb egyeteme. A hittudományi kar Pozsonyba került.

Pázmány célja az volt, hogy művelt, a katolikus egyházhoz hű embereket neveljen.

Érdekesség: *A nagyszombati egyetem jelszava: A TUDOMÁNY MEGÉPÍTETTE A MAGA HÁZÁT.*

Rekonštrukcia univerzitného areálu s včasnobarokovým chrámom (→ s. 264) podľa veduty z r. 1781 (kresba K. Votlučku)

A nagyszombati egyetem a XVIII. században

Irodalmi munkássága

„Ő a magyar próza atyja és törvényhozója...
Ha őt olvasom, nem érzem a nyelvújítás szükségességét, nem látom azt a hiányt,
melyre egy század múlva, a XVIII. század elején döböntek rá...
De bizonyos, hogy előtte gyökeresebb, velősebb volt a prózánk.“

(Kosztolányi Dezső)

Pázmány Péter az irodalmi barokk stílus egyik jelentős képviselője. A nyelv nagy ismerőjeként gyakran élt a barokk stílus díszítőelemeivel. Körmondatai grammatikai bonyolultságuk ellenére is tiszták, áttekinthetőek, melyekbe velős szólásait, tömény közmondásait viszi bele.

A rekatolizációban fontos szerepet játszottak a református prédikátorok (Magyari István, Alvinczi Péter) ellen írt vitairatai, prédikációi és imádságai.

Pázmány vitakészségének fejlődése több állomáson ment keresztül. Ennek egyik fontos lépcsőfoka a **„Keresztényi felelet a megdicsőült szentek tiszteletirül, értük való könyörgésekrül és segítségül hívásokrül“** című munkája. E művében Gyarmathi Miklós királyhalmeci prédikátornak felelt, aki Monoszlóy András **„A szentek segítségül hívásáról és tiszteletéről“** című könyve ellen készített polémiát. Ez az első olyan Pázmány-vitairat, amelyben hangot ad fölényes humorának, ötletes gúnyolódó tehetségének, s felöli azt a lenéző magatartást, amelyet a prédikátor ellenfeleivel szemben később szinte állandósít.

Tevékenysége az egész ország javát szolgálta, hegyeket mozgató hite világi tudással és jó diplomáciai érzéssel ötvöződött benne. Nem rombolt, hanem épített, nem hitelveket magyarázott, hanem lelkeket akart megjobbítani. Minden írását racionalista józanság jellemzi. Témáit a magyar valóságból meríti, a földművelés, az állattenyésztés, az egyszerű mesterségek, a mindennapi élet köréből.

Művei:

- ⌘ Keresztényi imádságos könyv (Graz, 1606) – az első magyar katolikus imakönyv
- ⌘ Isteni igazságra vezérlő Kalauz (Pozsony, 1613)
- ⌘ Kempis Tamásnak Krisztus követéséről való négy könyvei (Bécs, 1624)
- ⌘ Vasárnapokra és egynéhány ünnepekre rendelt evangéliumokról
Prédikációk (Pozsony, 1631)
- ⌘ Alvinczi Péter uramhoz íratott öt szép levél (Pozsony, 1609)

Személyisége magában hordozta :

- az Árpádok katolikus hitét,
- a reformátusok konokságát,
- a jezsuiták okosságát.

1636 karácsonyán prédikált utoljára. 1637. március 19-én hunyt el Pozsonyban. Végakarata szerint ebben a városban, a Szent Márton- székesegyház kriptájában temették el.

Pázmány Péter öröksége

1995-től a kastély felújítás alatt áll. A kastély épületének a teljes felújítása után tervezik Pázmány Péter szobrának felállítását. Jelenleg a kastélyban a Pozsonyi Állami Levéltár Vágsellyei Fióklevéltára működik.

2000-ben a vágsellyei levéltár mellett megalakult a Pázmány Péter Tudományos Társaság, melynek célja a mátyusföldi és csallóközi régió történelmének hiteles forrásokon alapuló feltárása.

2001-ben a vágsellyei alapiskola felvette Pázmány Péter nevét.

2010. január 25-én a Szlovák Püspökkari Konferencia bejelentette, hogy megtalálták Pázmány sírját a pozsonyi Szent Márton-dóm szentélye alatt.

